

El corall de Begur documentat

T. GRAU, Josep M.; PUIG, Roser.
El corall a la costa de l'Empordà (Begur, s. XVIII-XIX)
Rafael Dalmau Editor,
Barcelona, 1993. 96 pàg.

ABegur, tothom, des que té ús de raó, ha sentit a parlar del corall i de les vicissituds que es generaren al seu voltant. Narracions transmeses oralment, de generació en generació, que relataven experiències fantàstiques amb final no sempre feliç. En la majoria de les famílies més tradicionals del poble hi ha hagut algun membre vinculat directament amb el negoci coraller. Així doncs, el corall forma part indissoluble de la història de Begur, i la seva presència ha planat, de manera latent, i a voltes imperceptible, per tots els racons del poble i en la memòria col·lectiva dels seus habitants fins els nostres dies. No és, per tant, d'estranyar que l'aparició d'un llibre dedicat a la història del corall hagi suscitat expectació, acrescuda si hom atén a la migradesa bibliogràfica sobre el tema.

«El corall a la costa de l'Empordà (Begur, s. XVIII-XIX)» és un excel·lent exemple de com, de forma sintètica, es pot escometre amb rigor una investigació històrica. De fet, els seus autors, Josep M. T. Grau i Roser Puig, són una garantia de seriositat metodològica, i aporten una copiosa informació a partir d'una font, encara avui molt inexplorada, però que ells coneixen a la perfecció: la documentació notarial.

La investigació està centrada essencialment en el municipi de Begur, per bé que ofereix referències a d'altres pobles de la costa empordanesa. A Begur hi ha notícies documentals de la pesca del corall des del segle XI —com diria Josep Pla, els begurencs corallen la brama des de temps immemorials—, però els autors del llibre situen l'objecte del seu estudi en els segles XVIII i XIX, període florent de la indústria corallera begurenca. El treball està estructurat en quatre grans apartats que recullen tot el cicle coral·lífer: la pesca a la costa de Begur,

la recerca en d'altres zones, la manufactura i la comercialització. Així, podem comprovar com el corall afecta de manera general a la societat de Begur, i exigeix l'establiment de complexos mecanismes de relació entre l'administració i el coraller, atès que els descobridors de bancs coral·lífers havien d'anar al Jutge de Marina més proper a donar fe de la descoberta i demanar la llicència de monopoli de pesca, que duraria fins que no es pesqués a cap d'altre lloc o bé s'absentsin. Tanmateix, calia el pagament de tributs municipals per a la pesca del corall, mentre que els pescadors forasters els obligaven a sol·licitar una llicència a l'Ajuntament per a poder pescar, la qual cosa podia ocasionar conflictes amb pobles veïns, com el que documenta el llibre de Grau i Puig, sobre un plet entre la Universitat de Begur i els cònsols de Sant Martí d'Empúries, a partir dels processos judicials de la Cúria de Begur, conservats a l'Arxiu Municipal de Begur.

La situació geogràfica de Begur ha dificultat tradicionalment la seva comunicació per l'interior del país, i és per això que ve de lluny l'expressió popular que indica que «Begur és un racó de món». Possiblement per aquesta causa els begurencs han emprès

de forma gairebé sistemàtica la sortida per mar. La indústria del corall els portà a terres africanes. La consulta de la documentació notarial ha permès reconstruir el complex procés de gestació i desenvolupament de múltiples campanyes coralleres, ja que la constitució de les companyies comportava un important moviment econòmic i la implicació de molta gent, la qual cosa obligava a que s'haguessin d'escripturar les operacions davant de notari.

El buidatge dels manuals notariais ha fet possible, també, dibuixar un complet elenc de begurencs dedicats a la indústria del corall, i a través d'alguns inventaris i testaments s'ha pogut determinar, des dels estris emprats per a la pesca i la manufactura del corall, fins a quin punt era d'important i decisiva la presència del preuat pòlip en la vida dels begurencs, circumstància copsada en tota la seva immensitat, el segle XVIII, pel viatger Francisco de Zamora.

A redós del corall es feren transaccions amb d'altres productes, com ara vi i gra. Sens dubte, tot aquest comerç va posar en contacte a Begur amb l'exterior, sobretot França i Itàlia, generant-se nous corrents de pensament i de manera d'entendre la vida. En el segle XIX la burgesia ascendent, flament propietària de béns de l'Església i de l'aristocràcia, mercès a la desamortització, s'esforça a imitar a la classe en decadència, i adopta el costum, entre d'altres, d'enjoiar-se. Com recorda Josep Pla: «és quan el capitalisme naixent inventa formes de riquesa susceptibles d'ésser ocultades que l'aparició de signes exteriors de riquesa s'inicia amb gran fastuositat», mentre que la petita burgesia i l'obrer acomodat també participa d'aquest afany, però amb limitacions, i al no poder comprar ni or, ni brillants, ni diamants, ni perles, compren joies de corall, que d'alguna manera representaven les joies dels pobres, i aquest fet podria explicar la gran demanda i els preus a què arribà.

JOSEP M. T. GRAU I ROSER PUIG

EL CORALL A LA
COSTA DE L'EMPORDÀ
(BEGUR, SS. XVIII-XIX)

EPISODIS DE LA HISTÒRIA